

KIS-395 – An adanvioù e termenou ar Vezekniezh.

(GE – 20 05 91)

Un niver bras a dermenoù mezegel a c'hoarvez eus ur pennanv hag un adanv, roll an adanv o vezañ reiñ d'an termen un erdal strishoc'h eget erdal ar pennanv. Sk. : Gl. *tumeur bénigne*. Daou zorc'hadur a vez d'ar sell ouzh an adanv *bénin* : hervez an durc'hadur **diouzh an ental**, ez intenter *bénin* evel "aes da bareañ, hep adfeilh, h.a." hag e termener evel-se un **doare enlenat** d'ar yoc'henn, pezh a zezgerier c'hoazh o lavarout e pleder gant an *tumeur bénigne* hevelep ma seller ouzh an **anien** anezhi (sl. KIS-093, La-05, pp. 68 hh.) ; hervez an durc'hadur **diouzh an erdal**, ez intenter *bénin* evel *non malin*, e reer **meneg daveat** eus ar yoc'henn, o sellout outi evel **hennad** a-gevenep da hennadoù all. Hogen, mar bize kuñv an holl yoc'hennoù, e vije diezhomm, dre berzh reolenn an armerzh, stagañ an adanv *bénin* ouzh ar pennanv *tumeur*. Gant gerioù all, an adanv *bénin* a bourchas ditour eus **anien** ur seurtad yoc'hennoù, nemet ez eo e roll a-raok pep tra lakaat kemm etre ar seurtad-se hag ar re all. Ur skritell eo da gentañ penn, un tun da ziforc'hiñ un **hennad** diouzh ar re all. Ken gwir eo ma kemer an adanv a-wechoù stumm un niverenn pe ul lizherenn. Sk. : Gl. *quatrième maladie, cinquième maladie, hépatite A, hépatite B* ha zoken *hépatite non A-non B*.

An aters a sav diouzhtu eo hemañ : penaos e vez dibabet an adanvioù a dalvez da sevel anvioù ar c'hleñvedoù ha, dre vras, an termenou mezekniezh ? Kentañ respont o tont ken prim all : er vrasañ dizurzh. Daoust ma kaver e pep yezh ur boazadur kantvedel evit a sell furmiñ ar geriaouegi kalvezel, n'eus yezh ebet a ve unvan er c'heñver-se. Da gentañ, el lavar gouiziel arnevez, hag er Vezekniezh dreist-holl, ez eus ur glad bras a dermenoù ha kedrannoù henhellazek. Evel a ouzer, kentoc'h eget gant adanvioù e rae an henhellazeg gant rakgerioù, ha dalc'het eo bet ar reolenn pa c'herlunier diwar amprestoù gresianek. Da skouer, e-tro 1900 e voe krouet an Al. *Erythrozyt* hag ar Gl. *érythrocyte* evel kenster da *rote Blutkörperchen* ha *globule rouge*. Hep mont d'an henezhoù, e stader modoù luniañ disheñvel etre ar yezhoù arnevez. Da skouer, evit un hevelep termen e ra ar Gl. gant un adanv : *artère fémorale*, an Al. gant ur rakger : *Oberschenkschlagader*, ar Br. gant ur renadenn anv : *talmerenn ar*

vorzhed ; en un degouezh all e kaver e Gl. ur renadenn anv : *cirrhose de Laennec* pa ra an Al. gant un adanv : *Laennecsche Zirrhose*.

Pal an notenn-mañ ned eo kas ur studi geñveriadet eus ar gerluniañ gouiziel er yezhoù arnevez, hogen lakaat a-wel a-dreuz d'ar galleg ar poelladoù hag an dareuladoù diseurt o ren war arver an adanvioù e-barzh an termenoù mezegel ha, da c'houde, dedalvout seurt diren eidetek d'al lavar mezegel brezhonek.

Pennaenn lavar ar ouezoniezh eo e rank an termenoù aroueziñ **hennadoù** (sl. KIS-349, p.). E kement ma fell d'ar Vezekniezh bezañ ur ouezoniezh e kempleg d'ar bennaenn-se. Da zispartiañ isrummoù un hennad hep paouez a ober meneg anezhañ, hon eus gwelet ez eus meur a araezad : a) pe dre ur rakger : ar Gl. *cortex* zo evel-se dezhañ an isrummoù an *néocortex*, ar *paléocortex*, h.a. ; b) pe dre ur renadenn anv : Gl. *bouton d'Alep*, *bouton de Bagdad*, h.a. ; c) pe dre un adanv : Gl. *anémie aplasique*, *anémie ferriprive*, h.a. En notenn-mañ e rin war-dro an termenoù dre adanv dreist-holl, pa spiront da ziaz d'an diren eidetek a renan (a dalvezo kenkoulz ivez evit an daou araezad all).

Renabliñ a rin an hentoù poelloniell (ha, diouzh ret, dareuladel) ez a drezo an dibab eus an adanvioù parzhiat en termenoù mezegel.

A. – Dibab titek.

Uheloc'h hon eus gwelet e vez luniet termenoù 'zo dre hent an didegezh rik : Gl. *quatrième maladie*, h.a. pe dre un tun tralavarel : Gl. *ligne innominée*.

B. – Dibab ur perzh doareadel pe gementadel eus an ergorenn da envel.

Sk. : Gl. *globule rouge*, *globule blanc*. Evito da aroueziñ perzhioù enlenat, e lakaer an adanvioù *rouge*, *blanc* da zigemmanñ daou seurtad kelligoù eus ar gwad, hep ober brasoc'h stad eus an ditour a roont eus o anien eget ma reont en anvadoù ar gwinoù.

Heñvel dra, e vez dibabet perzhioù kementadel : ar vent, an talm, ar pad, h.a. Sk. : Gl. *grand os*, *pouls lent permanent*, *psychose chronique*. E-barzh an termen *grand os*, ez arouez an adanv un doare enlenat mar karer, met ivez un doare daveat pa'z eus kel eus an hini brasañ eus eskern an arzorn, ha dreist-holl pa dalvez da skritell da zigemmanñ an askorn diouzh ar re all. En termen *pouls lent permanent*, anvet c'hoazh *maladie d'Adams-Stokes*, e verk *lent* ha *permanent* doareoù enlenat d'ar poulz ; war un dro, a eil lankad, ez int lodek er skritell lakaet war ur c'hleñved d'e zigemmanñ diouzh kleñvedoù all pe devoudoù ankleñvedel (ur sportour a vez gorrek dalc'hmat e boulz ne vo ket lakaet ar skritell-se war e stad). En trede skouer, *psychose*

chronique, ez arouez an adanv *chronique* un doare enlenat eus ar psikoz ; war un dro e c'hoari ur roll daveadel o tiforc'hiñ ar *psychose chronique* diouzh ar psikoziòù all, lemm pe goulemm. E sigur ar skouer-mañ e kouezhomp gant ur gudenn a c'heriennoù : pa gomzer a Gl. *malade psychotique*, e verk *psychotique* un doare enlenat d'ar c'hlañvour ; hogen, pa lavarer Gl. *malade psychotique chronique*, e kendalc'h *chronique* da aroueziñ un enlenad da *psychose*, nemet ez eo stag ouzh *malade*. An dezrann poelloniell a zigevredo ar roll enlenadel en deus e-keñver *psychose* hag ar roll daveadel, an hini gallus nemetañ, en deus e-keñver *malade*. An dezrann dareuladel a ziskouezo ez eo direet ar forc'had dre ul **ledentalañ** o treuzlakaat un enlenad da *maladie* evel pa vije un enlenad da *malade* (ha gwir eo e lavarer kenkoulz all Gl. *un malade chronique, un chronique*).

Evezhiomp diwar vont e vez trec'h ar sell diouzh an ental gant an embregourion a ra eus ar c'hlañvour un anien ez eo doareoù e gleñved enlenat dezhi, endra vez trec'h ar sell diouzh an erdal gant an damkanourion, ar gleñvedourion, a ra hennadoù ergorel eus an azonoù, an anafoù, an arbennoù, ar c'hleñvedoù.

C. – Dibab un amveziad, a zo :

C1. – Ur c'heñver a lec'helezh.

Sk. : Gl. *artère fémorale*. Emañ *fémoral* oc'h aroueziñ un davead hag o taveiñ d'ar vorzhed (La. *fe(mu)r*). Kevatal eo an termen da "artère principale de la cuisse", nemet ez intentfed : "artère située au long du fémur". An hevelep roll daveadel a chom gant *fémoral* e Gl. *artérite fémorale*, kempleshoc'h hepken an davead : "inflammation de l'artère principale de la cuisse". E La., hag e yezhoù all da heul e vez arveret ur reizhiad adanvioù kevel- ha kenstrolladek da sevel anvioù an organoù ha parzhioù ar c'horf diwar-bouez keñverioù lec'helezh :

a) furmoù kenstrolladek dre rakgerioù : *retroauricularis* "lec'hiet a-dreñv ar skouarn", *subduralis* "lec'hiet dindan ar bilhonenn dev" ;

b) furmoù kevelstrolladek : *nervus musculocutaneus* "nervenn o nervaouiñ war un dro ur gigenn hag un tachad kroc'hen".

C2. – Ur c'heñver a amzerelezh.

Amañ e c'haller reiñ adarre ar skouer Gl. *psychose chronique*. Skouerioù all o tennañ d'an amzeriad : Gl. *anxiété vespérale*, d'an oad : Gl. *acné juvénile, démence sénile*. Dezrannoù heñvel a c'haller ren war bep hini eus an termenoù-se. A-zivout *démence sénile*, merkomp e vez a-wechoù krennet e *sénile* arveret evel pennanv hag adanv. Seurt tremen eus *dément sénile* da *sénile* a zeskriver en dareulouriezh evel **ledanviñ** (sl. KIS-359, p.), er yezhouriezh evel **dazvellekaat** (ster un termen o

tredizhañ ur parzh anezhañ goude ma'z a distag dioutañ) ; anat eo, en degouezh-mañ, e voe renet an kez tremen gant ur reiz durc'haet diouzh an ental.

D. – Dibab un amlenad (sl. KIS-087, La-05, pp. 56 hh.), a zo :

D1. – Ur raklenad.

An dro eo pa anver ur c'hleñved dre veneg e arbenn. Sk. : Gl. *cirrhose alcoolique*. Kevatal eo an termen da : "cirrhose provoquée par l'abus prolongé d'alcool" (Br. "kirroz devoudet gant beveziñ reñverek ha hirbad an alkool") ; a-walc'h eo da ziskouez ar c'heñver daveadel kemplezh a zo etre an anv hag an adanv ; mirout a ra ouzh ar sell diouzh an ental a gaout krap ebet : a nep hent, ne c'hell *alcoolique* merkañ un doare enlenat da *cirrhose*. Keñveriomp gant ar c'herienn Gl. *solution alcoolique* : emañ an alkool parzh en dileizhenn, hag an adanv *alcoolique* a verk enta un doare enlenat dezhi – hep ezlakaat evit kelo ar c'heñver daveadel pa ro tro da gevenebñ *solution alcoolique* ha *solution aqueuse* da skouer.

D2. – Un dianlenad.

Sk. : Gl. *cirrhose atrophique*. Da aozañ anv ar c'hleñved, e tanvezer amañ ar meneg, n'eo ket mui eus e arbenn, met eus un azon devoudet. Kevatal eo da "cirrhose caractérisée par une atrophie du foie" (Br. "kirroz o naouiñ dre isteñv an avu"). Anat amañ ivez ar c'heñver daveadel etre pennanv hag adanv. En eneb, er c'herienn *foie atrophique*, e verk an adanv un doare enlenat d'an avu. Menegiñ a c'hallfed ivez un termen, bremañ dispredet : Gl. *maladie bleue*, Sz. *blue disease*, skritell lakaet war nep kleñved kalon azonet gant liv glas ar c'hroc'hen. Ul ledentalad, gindu d'an hini c'hoarvezet gant *chronique* er skouer diaraok, a ra d'un enlenad d'ar c'hlañvour merkañ un "enlenad dareuladel" d'ar c'hleñved.

Dibaboù diseurt o tennañ d'an amlenadelezh a c'haller menegiñ c'hoazh :

D3. – Ur c'hendianlenad.

Sk. : *anémie macrocytaire*, anvad kleñved amparet gant ur pennanv oc'h arouezañ ur strafuilh hag un adanv oc'h arouezañ ur strafuilh all diforc'h mat a un arbenn gantañ.

D4. – Ur c'heflenad.

Pa na vezer ket evit savelañ arbenn ur c'hlañvadur, e lunier a-wechoù e anvad dre zanveziñ anvadoù ar strafuilhoù ouzh e ober, a hañval amparañ un emframmm, eleze bezañ kempouezet an eil gant egile dre ur c'horwered emleiat. Sk. : Gl. *dépression délirante*, anvet kenkoulz all *délire dépressif*.

D5. – Ur c'horlenad.

En degouezh-mañ, e lunier anv an anaez dre venegiñ strafuilhoù a c'hoari etrezo ur c'horwered emvuiat, kresk an eil o reiñ lañs da gresk egile. Sk. : Gl. *insomnie anxieuse*.

E. – En tu all d'ar roll dibaboù-se, e kaver oc'h ober an termenoù mezegel adanvioù oc'h aroueziñ doareoù ken deberzhek ma c'hallfed renkañ an dibab anezho dindan A., e-touez an dibaboù tidek :

E1. – Anvioù tud.

Sk. : Gl. *faciès hippocratique, forme galénique* ; Al. *Laennecsche Zirrhose*.

E2. – Anvioù lec'h.

Sk. : Gl. *typhus urbain, typhus méditerranéen*.

E3. – Diseurt.

Sk. : Gl. *typhus historique*, h.a.

F. – Dibab un arc'hwel,ur gwered.

Sk. Gl. *canal excréteur, maladie immunisante*. An **adanv gwezhodol** arveret eno a vez pe verbel (*immunisant*) pe dreverbadel (*excréteur, constrictif*) pe o tont eus un adanv treverbadel latin (*somnifère*) ; alies ez eo un adanv ordinal (*hypnotique*).

G. – Ur rumm termenoù ma emañ eilpennet urzh an arouezedoù ; hemañ eo an treug poelloniel :

pennanv oc'h aroueziñ ur solwez	eilpennet e	pennanv oc'h aroueziñ un darvoud
+ adanv oc'h aroueziñ un darvoud		

Sk. : Gl. *cadavre rigide* >> *rigidité cadavérique* ; *dent cariée* >> *carie dentaire*. Er skouerioù-mañ, e vez ur roll daveadel d'an adanv – pa zeu da strishaat erdal ar pennanv dre zaveiñ d'un ergorenn ez eo enlenat dezhi an doare arouezet gant ar pennanv.

Evit diverrañ : roll an adanvioù koublet gant pennanvioù en termenoù mezegel eo, dre strishaat erdal ar pennanv hag alies diwar-bouez dareuladoù, digemmañ hennadoù en ur reiñ ouzhpenn peurliesañ ditour eus doareoù ergeñverenn an termen.

An adanv a vez oc'h aroueziñ :

~ pe un doare enlenat da ergeñverenn ar pennanv. Sk. : Gl. *globule rouge*, *psychose chronique*, *cellules cancéreuses*, *dent cariée* ;

~ pe un ergorenn a zo en ur c'heñver kemplezh pe gempleshoc'h ouzh ergeñverenn ar pennanv diwar-bouez ur c'herienn ez eo perzhiat enni. Sk. : *malade chronique* (da intent : "*malade atteint d'une affection chronique*") ; *cirrhose alcoolique* ("*cirrhose provoquée par l'abus prolongé d'alcool*") ; *démence sénile* ("*démence en rapport avec le grand âge*" – en degouezh-mañ, ned eo ket an adanv perzhiat dre e furm, parzhiat enta, met dre e ster) ; *anatomie humaine* ("*anatomie du corps de l'homme*") ; *foie cardiaque* ("*affection du foie conséquence d'une affection du cœur*") ; *rigidité cadavérique* ("*rigidité caractéristique des cadavres*"). Aes eo diverzhout ar c'horvo tennet eus an dareulañ e reoù eus ar skouerioù-se.

E degouezhioù 'zo, e vez laosk pe zoken ezvezant ar c'heñver etre an adanv hag ergeñverenn ar pennanv. Sk. : Gl. : *typhus historique*, *quatrième maladie*, *hépatite A*. Boas eur er ouezoniezh arnevez da dennañ eus al lizherenneg, an niverenneg pe nep deberzh all ar skritelloù ret da zigemmanñ an ergorennoù. Sk. : Sz. *quark* (ger tennet eus ur romant gant James JOYCE da envel ur rannig danvez) ; Sz. *bacitracin* (bevastaler goubarret diwar ur skod *Bacillus subtilis* dizoloet war ur plac'hig anvet Tracy). Hep ankouaat unan eus an hentoù pleustretañ en dermenadurezh kalvezel ha gouiziel kempred, hent an **daskurzhañ** gant e zaou skourr, an **teskanviñ** (Gl. **sigles**) hag ar **gwreskanviñ** (Gl. **acronymes**) [sl. GSTL, ¶ 50 □]. Sk. : Gl. *SIDA*, Sz. *AIDS* (sl. KIS-396, pp.)

En un hevelep endalc'h emañ enta lavar ar ouezoniezh (hag ar Vezekniezh) en holl yezhoù : digemmanñ hennadoù ergorel, piaouañ skritelloù diforc'hell. Ouzhpenn ar redi-se, hep bezañ un endalc'h groñs, e vez gwell dezho, e-keñver furm bezañ berr ha hebleustr, e-keñver ster pourchas ditour eus doareoù pouezusañ, naouusañ, o ergeñverenn. Pezh a lak kemm etre ar yezhoù eo an araezioù dibarek a-fet furmoù ha sterioù a zo e kerz pep hini dirak ar gefridi luniañ an termenoù he deus ezhomm ar ouezoniezh..

En degouezh, e c'haller brasrenabliñ armoù ar brezhoneg :

~ paoted e araogennoù hag e rakgerioù ;

~ ar savadurioù dre adanvaat ar pennanvioù, ar pennanorioù hag an adanorioù (sl. SADED, Yad 9, 6, 13) ;

~ kevenebadur al lostgerioù adanv *-el* hag *-ek*, o verkañ a-getep an daveadelezh hag an enlenadelezh (sl. KIS-093, La-05, pp. 68 hh.)

Un alberz ne c'hallan ken reiñ amañ eus an diskoulmoù brezhonek. Koulskoude, o heuliañ urzh an degouezhioù digejet amañ diaraok a-dreuz d'ar galleg e chañso d'an trossell bezañ klok a-walc'h (ar skouerioù roet hep dave a vez tennet peurliesañ eus GEVE.ms.)

Ø A. – Dibab tidedek.

Ne c'hell ar brezhoneg nemet mont da heul an dibaboù tidedek graet er yezhoù all. Evelto e ray gant *pevare kleñved* (o terc'hel stad avat en deus an anaez-se degemeret un anv ditourusoc'h a zo Gl. *rubéole scarlatiniforme*, Br. *ruzig skarlekheñvel*), *avufe A*, h.a., *linenn dizanv* (skritell houmañ a zo bet dilezet e 1950 gant ar PNA e gounid ar furm La. *linea arcuata*, Gl. *ligne arquée*, Br. *linenn war*, sl. GEGO, 98).

Ø B. – Dibab ur perzh doareadel pe gementadel eus an ergorenn da envel.

Ne gil ket ar Br. rak danveziñ ar meneg eus ur perzh doareadel, hag ober a-dal da Gl. *globule rouge*, *hématie*, *érythrocyte* gant *kellig ruz*, *ruzkellig*, *hemati s.-enn*, *eritrokit s.-enn* ; ivez, Gl. *cellules cancéreuses*, Br. *kelligoù kankrek*.

Heñvel dra evit ar perzhioù kementadel, o c'houzout avat e tenn levezon an anvadurioù etrevroadel da c'hoari war an anvadoù e pep yezh ; da skouer, en deus ar Gl. *grand os* steuziet rak al La. *capitatum*, ha dre hent ar geriadoù (sl. *Emsav* 126, 5 ; KIS-394, p.) eo bet savet ar c'hevatal Br. *pennog* (GEGO, 81). Evit aroueziañ ar c'hementadoù ha dec'heriañ ar reol, ar reñverek pe an diouerek ez eo un danvezenn e-barzh ar bevedeg, ez eus ur voneg c'herluniañ etrevroadel diwar gedrannoù savelet. Sk. Gl. *hyperlipidémie* "kenfeur reñverek lipid er gwad". Evit ar Br. e'm eus kinniget ul luniadur all, reizhiadecoc'h ha klokoc'h, sl. KIS-293, La-08, pp. 178 hh. & KIS-375, pp. ; skouer genster d'ar pennanv Gl. diagent : *lipidwadusvec'h* ; ha d'an adanv deveret : Gl. (*patient*) *hyperlipidémique*, Br. (*gouziviad*) *lipidwadusvec'hiek* ("usvec'hiek al lipid en e wad" – enlenad) ; Gl. (*diabète*) *hyperlipidémique*, Br. (*diabet*) *lipidwadusvec'hel* ("diabet) a-zalc'h ouzh ur reñver lipid er gwad" – davead).

Gwelet hon eus e ra ar Gl., e degouezhioù 'zo, gant ul ledentalad o treuzlakaat un enlenad d'ar c'hleñved evel pa vije un enlenad d'ar c'hlañvour, sk. *psychotique chronique*, (*un*) *chronique*. Ar gudenn a save da c'houzout hag adkemeret e ve e Br. an hevelep ledentalad pe klasket ur furm disheñvel evit derc'hel stad eus an dreuzlakadenn ; en degouezh-mañ, lavaret da skouer : *psikozeg henegour* "klañvour a zo gantañ ur *psikoz henek*" ; eno avat e ve kempleshaet ar furmoù hep gounid gwir evit ar resisted ; eeunoc'h a galz, ha fraeshoc'h, darbenn al ledentalad ha kinnig *psikozeg henek*, ur c'hlañvour *henek* ha zoken, diouzh ma vo tro, (*un*) *heneg*, (*an*) *heneion*.

Heñvel dra, e reer e Gl. (*un*) *caractériel* eus ar gouziviad a zo gantañ Gl. (*des*) *troubles caractériels* ; amañ avat, ar Br. a hepkor ar gudenn oc'h ober *mizeuzid* eus an direizh ha *mineuzideg* eus ar gouziviad. En hevelep urzh a c'heriennoù, e ra anv ar surjiane c'halleger, gant an difrae hep mar, eus *un ventre aigu* ("ur c'hof anat warnañ azonoù ur c'hleñved lemm") ; da c'houzout hag ar surjiane vrezhoneger a yelo d'o zro betek lavarout *ur c'hof lemm* !

Ø C. – Dibab un amveziad.

Ø C1. – Ar c'heñverioù a lec'helezh a dalvez dreist-holl er Gorfadurezh :

C1a. – Evit delec'hiañ ur furmadur e-keñver ur furmadur all, e reer peurliesañ gant un araogenn rakkedellet ouzh ur pennanv pe un adanv. Sk. (sl. GEGO, passim) :

Br. *drek-skouarn*, La. *retroauricularis*.

Br. *endan-dev*, La. *subduralis*.

Br. *etre-kostoù*, La. *intercostalis*.

Br. *a-glopenn*, La. *cranialis*.

Pa na vez ket spisaet an delec'hiad, e reer gant an araogenn *a* rakkedellet (Br. *nervenn a-sol*, La. *nervus plantaris*), pe gant ar renadenn anv (Br. *talmerenn ar vorzhed*, La. *arteria femoralis*), pe gant ur pennanv adanvaet (Br. *livenn gain*, La. *columna vertebralis*), pe gant daou bennanv adanvaet etrekedellet (Br. *nervenn gigenn-kroc'hen*, La. *nervus musculocutaneus* – merkañ ne gemm ket *k-*, pep hini eus an daou bennanv o vezañ a-zalc'h ouzh *nervenn* ha dizalc'h kenetrezo).

C1b. – Evit delec'hiañ ur furmadur en egor ar c'horf e-keñver un ahel kreiz a-zerc'h (sl. KIS-392, p.) :

Br. *kostezel*, *kreizel*, *araok*, *adreñv*, *krenn*, h.a., La. (a-getep) *lateralis*, *medialis*, *anterior*, *posterior*, *medius*, h.a.

C1c. – Evit aroueziñ un delec'hiañ en egor ar c'horf e-keñver un ahel kreiz a-zerc'h (sl. KIS-392, p.) :

Br. *rikladur war-dreuz*, Gl. *glissement latéral*.

Br. *rikladur war-saezh*, Gl. *glissement sagittal*.

C1d. – Evit delec'hiañ ur furmadur en egor ar c'horf e-keñver ur blaenenn saezh kreizer a-zerc'h (sl. KIS-392, p.) :

Br. *untu*, *daoudu*, *eiltu*, *kendu*, Gl. (a-getep) *unilatéral*, *bilatéral*, *controlatéral*, *homolatéral*.

C1e. – Evit delec'hiañ ur furmadur en egor ar c'horf e-keñver furmadurioù all :

Br. *uhelañ* (*krec'h*), *izelañ* (*traoñ*), *diabarzh*, *diabarshañ*, *diavaez*, La. (a-getep) *superior*, *inferior*, *internus*, *intimus*, *externus*. Keñveriañ : Br. *ebarzh-kevell*, La. *intraarticularis*, "e diabarzh ar c'henvell", ha Br. *a-ziabarzh d'ar c'henvell* "etre ar c'henvell ha plaenenn saezh kreizer a-zerc'h ar c'horf".

Merkomp amañ ivez emell an dareulerezh e luniadur an termenoù ; sk. : Gl. *paralysie crurale* a intenter evel "paralysie du nerf crural" koulz hag evel "paralysie des muscles innervés par le nerf crural" ; e Br., "seizi ar c'higennoù nervaouet gant nervenn ar vorzhed" a c'haller krennañ e *seizi a-vorzhed* ; lakaomp e ve anv eus Gl. *paralysés cruraux*, e lavarfed e Br. *seizidi a-vorzhed*. Armet mat eo ar brezhoneg da dreuziñ aridennad al ledanvadoù skañvaus d'ar prezeg.

Ø C2. – Ar c'heñverioù a amzerelezh a zegas etrezek diskoulmoù heñvel a-walc'h ouzh ar re emaoomp o paouez ezrevellañ evit ar c'heñverioù a lec'helezh :

Br. *rak-ganedigezh* (hag ivez *rakganedigel*), Gl. *prénatal*.

Br. *goudesurjaniel*, Gl. *post-chirurgical*.

Br. *goude-bec'hiegi*, Gl. *post-gravidique*.

Evit an adanvioù o tennañ da oadoù ar vuhez, da bredoù an devezh, e kaver lies diskoulm ivez. Skouerioù tennet eus GBLF, ¶ 606 :

Br. *ankounañ bugelvezh*, Gl. *amnésie infantile*.

Br. *real revel maban*, Gl. *comportement sexuel infantile précoce*.

Br. *istor ar bugelvezh*, Gl. *histoire infantile*.

Br. *arvoustrañ bugelvezhel*, Gl. *refoulement infantile*.

Br. *revelezh bugel emdarzh*, Gl. *sexualité infantile spontanée*.

Br. *mabanvezhel*, Gl. *infantile précoce*.

Ar skouer all, meneget uheloc'h : Gl. *démence sénile*, a denn da vont e-maez arver, dre zaou abeg : da gentañ ez eo bet diframmet stern an hennad-se hag, en e lec'h, e teseller lies kleñved, en o zouez an hini a reer kel bras anezhañ er mare-mañ, *kleñved Alzheimer* ; d'an eil, ez a war hiraat hoali ar boblañs e Kornog ha ne vourrer ket o strollata "kozhni" hag "envedi". Bezet pe vezet, e rafed e Br. gant *envedi gozhiadel*. Evit ar c'herienn Gl. (*un*) *sénile*, ha hi termen eus ar yezh voutin, a gav da gevatal Br. *kabac'h*, *kripon*.

Ø D. – Dibab un amlenad.

Ø D1. – An adanv a veneg ur raklenad, gantañ ur roll daveadel :

Br. *kirroz alkoolel* (ha n'eo ket *alkoolek* evel a lavarfed o plakañ ouzh ar Gl.), Gl. *cirrhose alcoolique*.

Br. *ferennlug diangleñved* ("ferennlug e dianlen ur c'hleñved all eus al lagad" – kinnig a ran ober gant ar rakger *dian-* da zec'heriañ ar c'heñver a zianlenad da raklenad), Gl. *cataracte pathologique*.

Br. *ferennlug daraezel* pe, o pouezañ war geal an arbenn, *ferennlug diandaraez*, Gl. *cataracte traumatique*.

Br. *avuad diangalon* ("anaez avu e dianlen un anaez kalon" – gortoz a rafed : *diangalonad*, nemet e teu al lostroc'h da skañvaat ar prezeg hep koll stlenn), Gl. *foie cardiaque*.

Ø D2. – An adanv a veneg un dianlenad, e rezh un anaf, un azon pe nep strafuilh :

Br. *kirroz isteñvel* ("kirroz o naouiñ dre isteñv an avu") pe, o tesellout gwered ar c'hleñved war an avu : *kirroz isteñvus*, Gl. *cirrhose atrophique*.

Ø D3., Ø D4., Ø D5. – Diouzh savboent ar boelloniezh eo bet dispartiet an tri seurtad dibaboù-mañ o tennañ a-getep d'ar c'hendianlenad, d'ar c'heflenad ha d'ar c'horlenad ; betek gouzout, ned eo ket ar brezhoneg barrekoc'h eget ar yezhoù all da bourchas bep a furm adanv dibarek d'o dispartiañ. An teir skouer meneget a ve kendeç'heriet :

Br. *amwad kelligusventel* "amwad gant muiadur ec'honenn ar c'helligoù ruz", Gl. *anémie macrocytaire*.

Br. *gouvid ambreel* pe *ambren c'houvidel*, Gl. *dépression délirante* pe *délire dépressif*.

Br. *anhun enkrezel*, Gl. *insomnie anxieuse*.

Ø E. – Dibab doareoù deverzhiek.

Ø E1. – An adanv deveret eus un anv den a reer boas gantañ evel pa vije oc'h aroueziañ un doare enlenad (ar saveler a seller evel o vezañ parzh en e saveladenn) hag en en lunier dre al lostger *-ek* :

Br. *fas hipokratek*, Gl. *faciès hippocratique*, Sz. *hippocratic face*, Al. (< La.) *Facies hippocratica*

Br. *remedoù galenek*, Gl. *remèdes galéniques*, Sz. *galenicals, galenics*.

Br. *an eil lunegor freudek*, Gl. *la deuxième topique freudienne*.

hogen Br. *kirroz Laeneg*, Gl. *la cirrhose de Laennec*, Sz. *Laennec's cirrhosis*, Al. *Laennecsche Zirrhose*.

Ø E2. – An adanv o tennañ d'an douaregor, en eneb, a reer outañ evel oc'h aroueziñ un davead, o kemplegañ evelkent da voazioù ar yezh :

Br. *tifuz kêrel*, Gl. *typhus urbain*.

Br. *terzhienn vorkreizel*, Gl. *fièvre méditerranéenne*.

Br. *terzhienn vraziliat*, Gl. *fièvre brésilienne*.

Br. *terzhienn Aden*, Gl. *fièvre d'Aden*.

Ø E3. – Bozadur heñvel evit an adanvioù o tennañ da zivoudoù diseurt :

Br. *tifuz istorel*, Gl. *typhus historique*.

Ø F. – An adanv oc'h aroueziñ ur gwered a wisko furmoù disheñvel hervez an arster :

Br. *kanol degorzhañ* pe *kanol degorzher*, Gl. *canal excréteur*.

Br. *kleñved hangaeüs*, Gl. *maladie immunisante*.

Br. *laur amwaskus*, Gl. *douleur constrictive* (sl. KIS-383, p.)

Br. *bronkezstrishaus*, Gl. *bronchoconstricteur* (sl. KIS-383, p.)

Br. *huneiat*, *hunwezher*, Gl. *somnifère, hypnotique* (sl. KIS-168, La-07, pp. 44-45).

Br. *trezerc'heiat*, Gl. *hallucinogène* (sl. KIS-173, La-07, pp. 50 hh. ; KIS-321, La-08, pp. 263 hh.)

Ø G. – En termenoù savet dre eilpennañ urzh an arouezedoù, ez arouez dre ret an adanv un davead.

Br. *kelan reut* >< *reuter kelan* pe *reuter ar c'helanoù* pe *reuter kelanel*.

Br. *dent brukkek* (pe *bruket*) >< *bruk(añ) an dent* pe *bruk(añ) dentel*.

Emouez on ouzh an diglok e chom an notenn-mañ. Pell emañ a vezañ pledet gant kement kraf a zo e lugnidigezh hag en arver an adanvioù. Ur gudenn na c'haller ket lezel a-gostez evelkent eo hini ar furn da reiñ d'an adanvioù a orin arallyezh. Daou zegouezh zo da zesellout :

1) An adanvioù amprestet war-eeun.

An adanvioù amprestet war-eeun a gempleg da furn ar yezh kein. Gant e *Gerioù etrevroadel (Hor Yezh 12 hh. diwar 1957)*, e kinnige Roparz HEMON ar reizhiad kentañ da zezneuziañ an amprestoù. Tamm ha tamm e voe kempennet, eeunaet, skañvaet dreist-holl, ar voneg-se, hervez hetadenn an aozer a-du-rall. A bouez eo gouzout ne dalvez ket evit an adanvioù amprestet war-eeun ar reolennoù “diabarzh”

o trevnañ al lostgerioù *-ek, -el, -us*, h.a. War se, lenn KIS-311, La-08, pp. 228 hh. ; KIS-334, id., pp. 310 hh., peurgetket ar skouer roet er p. 317 : “*darvoud traomatek pe daraezek* (enlenad), *neuroz traomatek pe daraezel* (davead)”.

2) An adanvioù deveret diwar amprestoù.

Adalek ma teverer diwar un termen amprestet e kempleg an deveradoù da reolennoù piauouel an deverañ brezhonek. Sk. :

Br. *istor* > *istorek, istoregezh, istorel, istorelezh, istorour*, h.a.

Br. *organ* > *organek, organel*, h.a.

Hogen ned eo ket ken eeun ha ma hañval an div bennaenn-se. Tidek e chom alies an dibab etre amprestañ war-eeun ha deverañ diwar amprest. Meur a barenn a vez o c'hoari :

~ levezon an hengoun : gwell eo bet kavet Br. *paranoiak* (amprestet war-eeun) eget Br. *paranoiaek, paranoiael* (deveret diwar an amprest *paranoia*). Ne gomzan ket eus an dezneuziad hiron *paranoek* roet gant NDBF. Kinniget 'm eus derc'hel ar furm Br. *paranoiakel* a gaver er *Gerioù etrevroadel*, met disteurel *paranoiakad*, ponner ha disklotus (sl. La-08, pp.457 hh.)

~ ar boazadur : e GBLF. e ran gant an deveradoù *neurozel, neurozek*, hogen gant an amprest *errotek*, dre ma edo an termen-mañ en arver endeo e brezhoneg lennegel. Koulskoude, lakaet ne vije ket bet arveret endeo, emichañs e'm bije e zibabet dindan levezon an hengoun hag ar boazadur kempredel er yezhoù all.

~ skoilhaù furmel : ar pennanvioù amprestet a zo outo an diwezh *-iezh* a vez amjestr da zeverañ ; petra dibab : *-iezhkek, -iezhhel* pe *-iek, -iel* ? ken e lezer peurliesañ levezon ar yezh kein da drec'hiñ. Sk. :

Gl. *schizophrénie* > *schizophrénique* aa. ; *schizophrène* g.

Sz. *schizophrenia* > *schizophrenic* aa. ; *schizophrene, schizophrenic, schizophreniac* g.

Al. *Schizophrenie* > *schizophren, schizophrenisch* aa. ; *Schizophren* g.

Br. *skizofreniezh* > *skizofrenek* aa. ; *schizofren, skizofreneg* g. (sl. La-08, p. 458).

Gl. *épilepsie* > *épileptique* aa. ; *épileptique* g.

Sz. *epilepsy* > *epileptic* aa. ; *epileptic* g.

Al. *Epilepsie* > *epileptisch* aa. ; *Epileptiker* g.

Br. *epilepsiezh* > *epileptek* aa. ; *epilepteg* g. (sl. KIS-318, La-08, p. 252 ; La-08, p. 458).

Kudennoù a sav ivez gant an amprestoù henhellazek dre *-oz, -ez, -es*. Sk. :

hGr. *kovsmo~* > *kosmikov~* ;

Br. *kosmoz* > *kosmek* (sl. KIS-311, La-08, p. 228 ma'z eus graet kel eus an diskoulm deveradel *kosmozek, kosmozel*).

hGr. Δ *Aristotevlh~* > *ajristotevleio~*, *ajristotelikov~* ;

La. *Aristo(te(le#s,* > *aristo(te(le#us, aristo(te(l"#us* ;

Gl. *Aristote* > *aristotélicien* ;

Sz. *Aristotle* > *aristotelian* ;

Br. *Aristoteles* hag an entremar ma chom VALL. o kinnig war un dro daou dun deverañ > *aristotelad, aristotelezek...*

Anat eo n'eus dreistreolenn ebet oc'h enderc'hel da vont diouzh ar reolenn-mañ-reolenn en degouezh-mañ-degouezh. Durc'hadurioù bras ne vez ken, o tedreiñ gant istor ar yezh, hag ur vostad levezonoù ha levezonoùigoù o c'houl digant yezher ha yezhour pezh a anver hiziv, kuit a zezneuziañ : ar *feeling* !